

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

LIDOVÁ A UMĚLÁ PÍSEŇ V UČEBNICÍCH HUDEBNÍ
VÝCHOVY PRO ŽÁKY STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Bošková

Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Daniela Mandysová

Plzeň, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 2018

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PaedDr. Daniele Mandysové za vedení a cenné rady při vypracovávání mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	3
1 LIDOVÁ A UMĚLÁ PÍSEŇ.....	4
1.1 VYMEZENÍ POJMU LIDOVÁ A UMĚLÁ PÍSEŇ.....	5
1.2 SPECIFICKÉ RYSY LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNĚ.....	6
1.3 FUNKCE LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNĚ.....	8
1.4 INSTRUMENTÁLNÍ DOPROVOD LIDOVÉ PÍSNĚ.....	9
2 HUDEBNÍ VÝCHOVA NA ZŠ.....	11
3 UČEBNICE A JEJÍ VÝZNAM V HODINÁCH HUDEBNÍ VÝCHOVY.....	15
4 CHARAKTERISTIKA UČEBNIC HUDEBNÍ VÝCHOVA EDICE SPN – PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ A. S.....	17
4.1 Charakteristika učebnic Hudební výchova edice SPN – Pedagogické nakladatelství a. s. Z hlediska obsažených písní	20
4.2 Srovnání učebnic hudební výchovy edice SPN a nakladatelství FORTUNA	29
5 VÝZKUM ZABÝVAJÍCÍ SE POSTOJI MLÁDEŽE K UČEBNICI HUDEBNÍ VÝCHOVY A LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNÍ V UČEBNICÍCH	33
5.1 METODIKA VÝZKUMU.....	33
5.2 CÍLE VÝZKUMU	33
5.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	34
5.4 VZOREK RESPONDENTŮ	34
5.5 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE.....	34
5.6 SHRNUÍ VÝZKUMU.....	42

ZÁVĚR.....	44
RESUME.....	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ.....	48
SEZNAM ZKRATEK.....	50
SEZNAM GRAFŮ.....	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

V hodinách hudební výchovy na základní škole mají žáci možnost setkat se s mnoha hudebními styly, ale také s lidovou a umělou písní. V každém dítěti zanechají hodiny hudební výchovy jiné zážitky či vzpomínky. Hudební výchova jako předmět je pro žáky důležitou součástí a nemůžeme ji považovat za předmět méně cenný, naopak měli bychom ho brát jako další z hlavních předmětů, jako je český jazyk, cizí jazyk nebo matematika. Během výuky hudební výchovy máme možnost rozvíjet dovednosti žáků. Mnozí z nich nemají tu možnost hudebně se rozvíjet v domácím prostředí, a proto může být hudební výchova pro žáka s doposud nenalezeným hudebním talentem klíčová.

V této práci bude zpracován výzkum, který bude zkoumat oblíbenost lidové a umělé písně u žáků v hodinách hudební výchovy na druhém stupni, dále zda žáci zpívají písně nacvičené v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase, jaký používají při hodině učební materiál. Výzkum se také zaměří na zpěv písní v anglickém jazyce a na to, zda to žákům vadí či nikoli. Věková kategorie druhého stupně základní školy je 12-15 let. V tomto věku je mládež různorodá, jejich vkus a hudební styl se pomalu vyvíjí, uceluje a vytváří si vlastní názory na hudbu samotnou. Jelikož jsou ovlivněni hudebním průmyslem, zaměří se výzkum na jejich názor na využití učebnice hudební výchovy v hodinách hudební výchovy a na lidovou a umělou píseň, zda ji berou jako součást jejich hudebního vkusu nebo jen jako povinný obsah v učebnicích hudební výchovy.

1 LIDOVÁ A UMĚLÁ PÍSEŇ

S lidovou a umělou písní se žáci setkávají již v raném věku, provází je celé dětství a především na základní škole. Lidová píseň je charakteristická tím, že není znám autor a je tedy plně anonymní. Ke společnému zpěvu spojuje různé generace lidí právě lidová píseň. Každý z nás prošel základní školou, a proto se s lidovými písněmi setkal ve školních lavicích, často pak také na různých dobrovolných kroužcích. Pokud byste se ptali lidí na ulicích, každý by vám dokázal jmenovat alespoň jednu lidovou píseň, kterou si stále pamatuje a je schopný ji alespoň částečně zazpívat. Lidová píseň se vyznačuje svou přirozeností, staletou kolektivní zkušeností a často vytváří prostředí vzájemné blízkosti a společné kultury. Zdobí ji stručnost a obrazová konkrétnost. Jako výraz neumělkovaného přírodního citu bývá někdy plná mezer a skoků, vždy však plná svěžesti. Pravá původní lidová poezie se značí překvapující reálností, slučující se s nejjemnější poezií. Svědčí o tom city písně, vyplývající ze života.¹

Umělá píseň se liší od lidové písně větší rozmanitostí obsahu i formy. Je to jeden ze základních typů hudebního projevu. Na rozdíl od lidové písně známe jejího autora. V mnoha případech je autor zároveň interpretem, ovšem není to pravidlo. Mnoho dnešních zpěváků a kapel využívá možnosti využít text talentovaného textaře či básníka, který zhudební a poté produkuje. Hudba je často vytvářena dle aktuální nabídky a poptávky hudebního trhu. Slouží jako prostředek komunikace zpěváka s okolním světem. Je výrazem bohatého citového života a nejčastějším předmětem textů písní bývá láska.² Vznikají i písně vlastenecké, válečné či politické a sociální. Umělé písně vznikaly v evropské hudbě ve 14. a 15. století, zpívali je truvéři a minnesengři³. Velký rozmach umělé písně nastal v 19. století v období romantismu. Například ve Francii vznikaly šansony⁴ a v Americe country hudba. Umělá píseň byla na

---

¹JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 3

²PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6. s. 7-13

³ Truvér, minnesenger – představitelé rytířského umění. Označení truvéři se používali v severní Francii a tvořili jak lyriky, tak epické básně. Minnesenger se používalo v německých zemích. Dalším představitelem rytířského umění byli trubadúři, jak se jim říkalo v jižní Francii, kteří tvořili převážně lyrickou tvorbu. Lyrická tvorba oslavovala rytířské ideály a ctnosti, epiku pak tvořily hrdinné eposy např. o Alexandru Velikém či Karlu Velikém. (CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova 1 pro gymnázia*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7235-211-3. s. 19).

⁴Šanson – Písně, které se zpívaly především v kabaretech. O šansonu jako takovém a tak jak si jej představíme i dnes mluvíme od poloviny 19. století, nejvíce se však prosadil ve Francii. Francouzské šansony se odlišují od klasických kabaretních písní a také od anglosaských šansonů. Jednou z neznámějších představitelk šansonů

rozdíl od lidové předávána i jinými formami než ústním podáním. Ve 20. století rozvíjí umělá píseň to, čím byla obohacena v minulosti. Můžeme v ní najít nové, neobvyklé výrazové prostředky, výjimkou nebývají ani slangové či vulgární výrazy.⁵

1.1 VYMEZENÍ POJMU LIDOVÁ A UMĚLÁ PÍSEŇ

Lidová píseň je jedinečné hudebně slovesné dílo. Je stručná ve vyjádření, přesto však silná v účinku. Předmětem lidové písně může být zkoumání a srovnávání rozdílné interpretace. Výrazně se zde pojí dvě složky, hudební a slovesná.⁶ Lidovou píseň lze definovat například takto: „*Pod pojmem lidová píseň rozumíme hudebně-slovesný, formálně uzavřený útvar, jehož hlavním nositelem a zpravidla i tvůrcem byl venkovský zemědělský lid. Svými obsahovými a formálními znaky odráží povahu kolektivní kultury prostředí, jehož je součástí. Lidová píseň je fixována pamětí zpěváka a vyznačuje se ústním tradováním, jejichž tvůrci jsou většinou neznámí.*“⁷ Lidové písně vznikaly ve vztahu k prostředí, geografickým a sociálním podmínkám a v závislosti na nadání a vlastnostech svých tvůrců a interpretů.⁸

V Ottově encyklopedii můžeme nalézt o lidové písni toto: „*Píseň lidová vyznačuje a zamlouvá se svou přirozeností a naivností, zdobí ji názornost, stručnost a obrazná konkrétnost*“⁹. Další, co se z Ottovy encyklopedie dozvíme o lidové písni je, že se vyskytuje ve všech národech, stejně jako v české lidové poezii.¹⁰ „*V lidových písních je zobrazena celá povaha českého národa. Písni se radovali a veselili, písni žalovali svůj zármutek a bol, písni*

---

byla francouzská zpěvačka Edith Piaf, v Čechách pak Hana Hegerová. (CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova 1 pro gymnázia*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7235-211-3. s. 144.)

⁵CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova 1 pro gymnázia*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7235-211-3. s. 156-157

⁶JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 3-4

⁷MAJEROVÁ, Marie. *Lidová písňová tradice ve Valašské Bystřici*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. s. 10

⁸MAJEROVÁ, Marie. *Lidová písňová tradice ve Valašské Bystřici*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická. s. 10

⁹*Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM*. Praha: AION CS, 1997. s. 784

¹⁰*Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM*. Praha: AION CS, 1997. s. 784

*projevovali svou náklonnost i odpor k druhému, písní vtipkovali i posmívali se, zpívali mladí a staří a každý stav měl své písně.*¹¹

Umělá píseň je typická tím, že známe autora. V mnoha případech je interpret zároveň autorem. Důraz je kladen na interpreta a jeho provedení a osobité pojetí písně. Jako jeden z důležitých výrazových prostředků lze chápat dynamiku. Interpretace umělých písní nevyžaduje nutně odbornou přípravu.¹² V Ottově encyklopedii je pak uvedeno toto: *„Umělá píseň jsouc plodem kultury liší se od lidové, větší rozmanitostí obsahu i formy, jsouc výrazem bohatého a spletitého citového života jednotlivců, společností, stavů, národů.*¹³

1.2 SPECIFICKÉ RYSY LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNĚ

Lidová hudba je ryze spontánní, písně jsou různě staré a z toho lze usuzovat, že právě lidová píseň je jeden ze základních typů hudebního projevu. Lidová píseň je krátký ucelený hudební útvar jednohlasý, vyjadřující citové dojmy a zážitky člověka, které vychází z určitých životních situací. Mohou být vyjádřeny zkratkovitou formou – většinou jednoduchou malou formou písňovou, několikataktovým popěvkem, periodickou i neperiodickou větou, periodou. Obsahově nejpočetnější jsou lyrické písně. Hlavním rysem lidové písně je anonymita autora.¹⁴

Mezi charakteristické znaky lidové písně patří ústní tradování, spontánnost vzniku, anonymita tvůrců, tvarová i přednesová variabilita. Dále pak tematická souvislost s kalendářním a rolnickým cyklem, kam se řadí například koledy, vynášení smrti, písně dožínkové, svatební, pohřební.¹⁵

V učebnici pro sedmou třídu se o lidové písně uvádí toto: *„České lidové písně jsou často blízké hudbě klasicismu: bývají v tónině durové nebo mollové, mívají pravidelné členění po dvojtaktích nebo trojtaktích; některé připomínají i hudbu klasiků – například jejich taneční*

¹¹ Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM. Praha: AION CS, 1997. s. 785

¹² PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6. s. 7-8

¹³ Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM. Praha: AION CS, 1997. s. 784

¹⁴ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 7-13

¹⁵ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 7-13

skladby menuetového rázu, a také charakter melodií vykazuje řadu příbuzností s hudbou klasicismu.“¹⁶

U umělé písně je znám autor a na rozdíl od písně lidové byla předávána i jinými formami než ústním podáním, například nahrávkami (ať již na LP deskách, kazetách či kompaktních discích) a notovými zápisy. Dalším rysem lidové písně je kolektivnost, jelikož cenzura lidu, která píseň přijme a zpívá nebo naopak ji zapomene, je kolektivní. Již prostý zpěv lidové písně bez doprovodu dokonale vyjadřuje původní hudební myšlenky. Avšak i zde je třeba použít určitých výrazových prostředků, aby sdělení lidového tvůrce byla co nejuplněnější. Rozhodující je určení tempa. Nechvalným zvykem často bývá zpěv většiny písní ve stejném tempu, které bývá nepřírozeně pomalé, často u malých dětí. Dalším rysem je výraz písně, který je důležitý pro dobrou interpretaci a k určení celkové nálady písně. V tomto ohledu je užitečná pečlivá výslovnost textu a správné pochopení jeho smyslu. Píseň může být zpívána vesele, zamyšleně, vážně nebo energicky. Posledním důležitým rysem lidové hudby je dynamika. Projevuje se zcela přirozeně, pokud je správně pochopena forma, neboli utváření jednotlivých frází. Důkladná znalost jednotlivých oblastí nás povede ke správné dynamice. Pokud je píseň zpívána dvě až tři generace, stává se lidovou. Od písně umělé se liší životní tradicí nikoli vznikem. Lidové písně se také velmi liší podle národů zemí a tradic v melodice, rytmu i harmonii a v odlišnosti obsazení hudebních nástrojů. Mimo jiné také inspirovaly a stále inspirují řadu hudebních skladatelů. U nás se sběru lidových písní věnoval například Leoš Janáček, který pak sebrané motivy využíval ve svých skladbách. Příkladem takového využití může být použití písně „Už ty pilky dořezaly“ Leošem Janáčkem v jeho cyklu Lašské tance.

Styl umělé písně se mění vlivem doby, ale především osobou jejího tvůrce. V každém desetiletí, či dokonce každý rok dochází v těchto písních ke změnám a k jejímu nepřetržitému vývoji, který ovlivňuje budoucí hudebníky. Na každého tvůrce takovýchto písní působí nejen jeho okolí, ale především doba, ve které tvoří. Pokud bude hudebníkův život omezován režimem, ve kterém žije, jeho písně budou často obsahovat politický podtext a nesouhlas se společností. Kdežto píseň, která vzniká svobodně a její tvůrce není nijak omezován, má daleko širší obsah a je z ní cítit i ona svoboda, kterou lze poznat například i použitím právě vulgárních

---

¹⁶ MIHULE, Jaroslav, Miroslav STŘELÁK a Pavel JURKOVIČ. *Hudební výchova 7 pro sedmý ročník základní školy*. 3., upr. vyd., 1. vyd. ve Fortuně. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-305-1. s. 101.

výrazů či slangů, za které nehrozí žádný postih. Umělá píseň má mnoho žánrů a stylů, které se liší generačně a také samozřejmě geograficky. Často dochází k jejich obměnám či převzetí, také se stává, že co bylo moderní v jedné zemi jeden rok, v jiné zatím ještě neznají či teprve tento styl poznávají.

Dnešní doba je typická tím, že každá země má své interprety umělých písní, ale jejich posluchači využívají moderních možností a poznávají také zahraniční zpěváky, kapely a jejich tvorbu. Nejednou je dokonce zahraniční tvorba populárnější než domácí.

1.3 FUNKCE LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNĚ

Primární funkcí lidové písně je funkce praktická, která je vázaná na konkrétní situaci, funkce estetická je většinou až sekundární.¹⁷ Praktickou funkcí je míněno, že konkrétní píseň reaguje na konkrétní situaci, či období, ve které vzniká. Například v období válek mohla vzniknout píseň „Ten chlumecký zámek“, která vyjadřuje aktuální pocity tvůrce písně.¹⁸

Umělá píseň měla navíc podstatnou komunikativní funkci, funkci sdělovací. Význam umělé písně nabýval určitosti, tedy opětným prosazováním významů. Umělá píseň byla vždy sama o sobě aktem tvoření i realizace, jakoby o půlkrok překračovala pouhý znak směrem k písničkáři i posluchači. Jedním z jejích podstatných rysů při vnímání byla mnohoznačnost nejen samotné písně, nýbrž současně i písničkáře a posluchače. "Já" a "ty" se rozpouštělo v lyrickém - folkovém hrdinovi. Právě tuhle mnohoznačnost způsobovala nadvláda estetické funkce u skutečně dobrých folkových písní. Vícevýznamové sdělení korespondovalo s nejednoznačností doby. Umělá píseň byla systémem, z něž se některé zaměřovaly na vztah k recipientům a na její vztah se společensko-politickým a kulturním kontextem. Posluchač musel píseň, a vůbec celé písničkářovo poselství interpretovat. Záleželo i na záměru

---

¹⁷CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5048-x. s. 11-15

¹⁸JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 9

písničkáře, co a jakým způsobem sdělit, nakolik má píseň nést jednoznačný či nejednoznačný význam. Víceznačnost dobré umělé písně byla základem její estetické výstavby, nutila posluchače k jinému než konzumnímu přijetí. Dosahovala toho propojením funkce básnické s funkcí schematickou, to vše bylo navíc umocněno estetickou funkcí vyplývající z hudební gramatiky. Interpreti se stávají vzorem pro posluchače. Jak hudba nonartificiální¹⁹ tak i hudba artificiální²⁰ mohou plnit funkci pedagogickou a estetickou-výchovnou. Z historického hlediska se funkce umění mění. Mezi další funkce, kterých si běžný posluchač snad ani nepovšimne, můžeme řadit funkci poznávací a informativní. Posluchač obrací svou pozornost na jevy, které jsou pro něj aktuální nebo jinak významné.²¹

1.4 INSTRUMENTÁLNÍ DOPROVOD LIDOVÉ PÍSNĚ

Hudební doprovod písně by měl být vždy utvořen tak, aby učitel při jeho hře stačil sledovat kvalitu zpěvu žáků a také jejich chování. Nikdy by neměl zastínit sólistu. Při doprovodu lidových písní je doporučeno hrát písně taneční s basem a příznávkou v levé ruce. Taneční doprovod musí respektovat charakteristickou figuru doprovodu. Máme několik typů doprovodů, které nejsou pouhým vyjádřením harmonických funkcí, ale vytvářejí atmosféru dané písně. V písni *Prší, prší, jen se leje*, je vhodný doprovod bicích, který je možno připravit pomocí slov, jež jsou v daném textu, viz příloha 1. Podobnými rytmickými principy se může utvářet doprovod i k písni *Šel tudy, měl dudy* nyní vyjádřený na melodických nástrojích např. metalofon či zvonkohra, viz příloha 2. Dalším obohacením původně jednohlasého lidového

---

¹⁹Nonartificiální hudba – Hudba nonartificiální, jinak také hudba populární. U této hudby je důležitý také sám interpret hudby, který je velmi často samotným autorem (ovšem není to pravidlem). U této hudby není natolik důležitý notový zápis, ale vychází se spíše z „demo“ nahrávek. Určující je provedení interpreta, který dotváří pojetí této hudby. Během poslechu této hudby se často stojí (na koncertech) či tančí, posluchači reaguji potleskem nejen po skončení produkce, ale také během. (PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6. s. 7).

²⁰Artificiální hudba – Hudba vážná. Při této hudbě interpret pouze produkuje hudbu, kterou napsal někdo jiný. Interprety bývají často různé soubory, orchestry či sólisté, často vedení dirigentem. Podstatným pro přednes této hudby je notový zápis, který jednotlivé interprety vede a nedovoluje tak improvizovat, čímž se jednotlivé přednesy od sebe příliš neliší. Při poslechu hudby je nutná soustředěnost a připravenost na dílo, které se posluchač rozhodne poslouchat (poslech opery je nutné umět náležitě pochopit a ocenit). Ocenění díla přichází až po úplném skončení. (PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6. s. 7).

²¹PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6. s. 7-10

nápěvu může být vokální vícehlas, který je patrný v písni *Na tý louce zelený*, která je obohacena tympány, viz příloha 3. Tak jako druhý hlas se přirozeně přidával i hlas třetí zdůrazňující harmonické funkce, patrné v písni *Hej, slniečko horúce*, viz příloha 4. Také je působivá úprava slezské lidové písně *U Těšina bubny bijom*. V té se opakují kánonicky první čtyři takty, viz příloha 5.²²

Významnou roli v doprovodu lidové písně hraje v dnešní době klavír. Jeho technické dispozice dávají improvizujícímu hráči a skladateli možnost přednést lidový materiál podle svého umu nebo napodobit tradiční doprovod. V příloze 6 si ukážeme jednoduché klavírní úpravy k lašskému tanci Pilky. Stále jsou také příkladné klavírní doprovody Leoše Janáčka, našeho nejcitlivějšího znalce hudby. Umění doprovodu lidové písně ovlivňuje nejen charakter písně, intonační a rytmickou jistotu žáků, ale také průběh nácvičku. Všechny tyto prostředky by měli přispět k obohacení zpěvu lidových písní a k dobré interpretaci původního nápěvu, neboť to je hlavní cíl vedle nejhlavnější přirozenosti.²³

Hudební doprovod k lidové písni lze využít také didakticky. Není nic jednoduššího, než zapojit samotné děti, které již na hudební nástroj hrají, aby danou píseň také doprovodily. Buď na hudební nástroj, jehož hru ovládají, či na jiný, na který se lze naučit během několika minut. Takovým příkladem jsou rytmické nástroje – rolničky, tamburína, bubínek a jiné, na něž mohou zahrát i žáci, kteří s hudebními nástroji zkušenosti nemají. Zpívání písně bude v ten moment pro tyto žáky atraktivnější, s písní se rychleji seznámí a také si ji rychleji zapamatují a jejich prožitek bude silnější.

---

²² JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12. s. 17-20

²³ BEZDĚK, Jiří. *Úvod do harmonizace české lidové písně a do její jednoduché stylizace pro klavír a akordeon: Určeno stud. 2. - 5. roč. učitelství pro 2. stupeň a střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, 105 s. ISBN 80-704-3108-3. s. 12-14.

2 HUDEBNÍ VÝCHOVA NA ZŠ

Hudební výchova vede k porozumění žáků hudebnímu umění, ke zpěvu a vnímání hudby jako prostředku komunikace. V základním vzdělávání se vokální, instrumentální a poslechová činnost stává obsahovou náplní hudební výchovy. Hudební činnost vzájemně se ovlivňující a propojující rozvíjí v celkovou osobnost žáků a vede k jejich rozvoji hudebnosti a schopnosti. Na těchto aktivitách se podílí hudební činnosti, které dělíme do 4 skupin:

Činnosti vokální – práce s hlasem (tvoření hlavového tónu), správné pěvecké návyky (žeberně-brániční dýchání)

Činnosti instrumentální – seznámení se s hudebními nástroji (Orffův instrumentář), hra na hudební nástroje, doprovody k písním

Činnosti hudebně pohybové – pohybové ztvárnění hudby, reakce na hudbu pomocí pohybu

Činnosti poslechové – aktivní vnímání hudby, při které se žák seznamuje s typickými znaky daného žánru, její analyzování a interpretování²⁴

Díky těmto dovednostem mohou žáci uplatnit svůj hlasový potenciál při sólovém, ale i sborovém či skupinovém zpěvu, své instrumentální dovednosti při doprovodu zpěvního projevu, tanci nebo při souborové hře. V hodinách hudební výchovy se žáci seznamují s jednotlivými obdobími, charakteristikou daných období, hudby, umělců a jejich děl. Na tom se podílí hudební činnosti: vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové.²⁵

Vzdělávání v oblasti hudební výchovy přináší umělecké osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování dochází k rozvíjení specifického cítění, vnímavosti jedince k uměleckému dílu, tvořivosti a jeho prostřednictvím k sobě samému i okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je nalézání a hledání vazeb mezi druhy umění na základě společných

---

²⁴SOVOVÁ, E. *Moderní populární hudba v učebnicích hudební výchovy na ZŠ*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012.. s. 27

²⁵ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6 -7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 978-807-2389-018. s. 87-88

témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat s osobní účastí. V hudebně tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti nonverbálního vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, barvy, gesta, mimiky.²⁶

Již od mateřské školky doprovází žáky hudební činnosti (pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové). Velmi často se začíná právě s lidovými písněmi, které jsou blízké jak dětem, tak dospělým. Již do mateřské školky přichází děti s určitou znalostí lidových písní z domova od rodičů, která je v nich prohlubována a v této činnosti se pokračuje i na základní škole od první až po devátou třídu. Učitelé se snaží lidové písně dětem ztraktivnit, přiblížit a ukázat jim, že jsou stejně zajímavé jako populární písně umělé.

Na tuto přípravu navazuje oficiální výuka hudební výchovy na prvním stupni základních škol. Děti se seznamují s dalšími druhy písní, osvojují si teoretické pojmy, které s hudbou a tedy i s písní souvisí a snaží se tyto znalosti převést do praktického využití. V hodinách hudební výchovy stále ještě převládá zpěv písní, ale učitelé již často vyjdou svým žákům vstříc a vyhledávají i zahraniční interprety například na hudebním kanále youtube, aby zprostředkovali hudbu a rozšířili tak žákům hudební repertoár.

„Pro výuku hudební výchovy bývají ve školách stále častěji zřizovány moderně vybavené učebny. Žáci mají díky různým technickým pomůckám větší možnosti, jak se efektivněji a zábavněji učit. Na některých školách se však ještě dnes setkáme s obrazem třídy, kdy v rohu u zdi stojí klavír a další doprovodné nástroje pak tvoří bubínek, triangl či dřívka. Pro některé učitele může jít o dostačující vybavení. Záleží především na hudebních dovednostech každého učitele. Učitel, který umí hrát pouze na klavír, bude tvrdit, že je pro něj klavír a doprovodné nástroje z Orffova instrumentáře dostačující. Učitel, který je hudebně nadaný a ovládá hru na několik nástrojů (klavír, housle, flétna, kytara), bude mít jistě větší nároky na vybavenost třídy.“²⁷

Pro zpestření výuky jsou v dnešní době využívána různá masmédia, jako například magnetofon, videonahrávky, ale především počítač a internet, kde lze dohledat jak různě

---

²⁶ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 978-807-2389-018. s. 87-88

²⁷SOVOVÁ, E. *Moderní populární hudba v učebnicích hudební výchovy na ZŠ*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012.. s. 28.

pracovní listy, interaktivní cvičení, ale také záznamy z koncertů, které jsou pro žáky atraktivní, obzvláště pokud se jedná o velké zahraniční koncerty známých kapel či zpěváků, které jsou pro ně jinak nedosažitelné. „Na jedné straně se jedná o práci učitele s počítačem, kdy vyhledává informace, vytváří pracovní listy aj., na druhé straně se jde o využití nejrozličnějších hudebních softwarů v hodinách hudební výchovy. Žáci se tak mohou prostřednictvím počítače seznamovat s hudebními nástroji (Sibelius Instruments), procvičovat hudební teorii (EarMaster Pro 5 – v českém jazyce) nebo rytmu (MidimasterRhythmusTrainer – v českém jazyce). Existují i jiné softwarové programy, u kterých je ovšem často nevýhoda právě anglická verze (Sibelius Auralia, Sibelius Instruments aj.).

*Takto zvolený způsob hodiny by měl být doplňkem v hodinách hudební výchovy, neměl by se stát samozřejmostí a neměl by zevšednět. Vhodně zvolený program se může stát vhodnou pomůckou pro učitele v hodinách hudební výchovy a může tak z hudební výchovy udělat zajímavý předmět.*²⁸

V dnešní době hudební výchova bohužel získává na základních školách stále méně prostoru. Pokud byste se zeptali dnešních třicátníků, odpověděli by vám, že na škole měli hudební výchovu alespoň dvě hodiny týdně, kdežto dnešní děti ji absolvují jednou týdně, není však výjimkou, že také pouze jednou za čtrnáct dní, jelikož se hodiny hudební výchovy musí střídát s hodinami výchovy výtvarné. Tento úbytek vyučovacích hodin je způsoben vznikem nových výchovně-vzdělávacích okruhů, které se zařazují do školních osnov a jiné předměty tak musí svou hodinovou dotaci ponížít. Záleží na jednotlivých ředitelích, které předměty ustoupí, avšak právě hudební a výtvarné výchovy bývají těmito změnami často nejvíce postiženy.

Dalším úskalím dnešních výchov na školách je kvalifikovaný učitel. Vzhledem ke stále ne příliš atraktivnímu platovému ohodnocení se na školy vystudovaní učitelé hudební výchovy nehlásí, jelikož jsou atraktivnější obory, kde své vzdělání uplatní a budou lépe zaplacení. Může se proto stát, že hudební výchovu učí ten, kdo umí alespoň trochu hrát na hudební nástroj, aby dokázal děti doprovodit během jejich zpěvu. Samotná výuka a hudební výchova je

---

²⁸ SOVOVÁ, E. *Moderní populární hudba v učebnicích hudební výchovy na ZŠ*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 28-29

pak však ochuzena, jelikož daná osoba nemá dostatečné znalosti o vývoji hudby a jejích představitelích a nedokáže tak vše řádně předat svým žákům.

Mezi očekávané výstupy žáka druhého stupně patří využívání jeho individuální schopnosti a dovednosti při hudebních aktivitách. Žák uplatňuje získané pěvecké dovednosti a návyky při zpěvu a při mluveném projevu v běžném životě. Zpívá dle svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase i vícehlase a dokáže ocenit kvalitní vokální projev druhého. Na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností reprodukuje různé motivy, témata či části skladeb. Vytváří jednoduché doprovody a provádí jednoduché improvizace. Podle svých individuálních schopností a dovedností realizuje písně a skladby různých stylů a žánrů. Dále dokáže rozpoznat některé z tanců z různých stylových období, volí vhodný typ hudebně pohybových prvků k poslouchané hudbě. Na základě pohybové vyspělosti předvede jednoduchou pohybovou skladbu. Dále se žák dokáže samostatně orientovat v proudu znějící hudby, vnímá užité hudebně výrazové prostředky a charakteristické sémantické prvky, chápe jejich význam v hudbě a na základě toho přistupuje k hudebnímu dílu jako k logicky utvářenému celku. Poslední věc, která se od žáka očekává je zařazení na základě individuálních schopností a získaných vědomostí a dovedností slyšenou hudbu do stylového období a porovná ji z hlediska její slohové a stylové příslušnosti s dalšími skladbami.²⁹Při bližším nastudování očekávaných výstupů z hudební výchovy, zjistíme, že se od sebe v rámci jednotlivých ročníků liší jen minimálně. Všechny tyto výstupy lze nalézt ve školním vzdělávacím plánu³⁰ včetně průřezových témat a přesahů. Pokud si tyto přesahy prostudujete, zjistíte, že v rámci výuky hudební výchovy lze přesáhnout téměř do všech ostatních školních předmětů.

---

²⁹ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 978-807-2389-018. s. 87-88

³⁰Ke své práci jsem využila Školní vzdělávací program dostupný na webových stránkách Základní školy a Mateřské školy Nýrsko, Komenského 250.

3 UČEBNICE A JEJÍ VÝZNAM V HODINÁCH HUDEBNÍ VÝCHOVY

Učebnice rozvíjí, podporuje a utváří klíčové kompetence žáků dle Rámcového vzdělávacího programu pro vzdělání na základní škole. Co lze očekávat od učebnice? V učebnicích se autoři snaží uplatnit systém zastřešujících témat, která pomohou k lepší orientaci žákům i pedagogům ve velké oblasti nazývané hudba. Jedním z východisek takového systému je rozčlenění hudby podle její funkce. Obecnější a přijatelnější je východisko zaměřené na pozorování hudebního myšlení, hudební tvorbu a představu skladatele.³¹

Jednotlivé kapitoly učebnice můžeme rozdělit od prvních hudebních projevů, prvních vícehlasů, baroka, po počátek 20. století a dále na rozklad melodicko-harmonického slohu. Toto členění můžeme využít jako jeden z druhů hudebního umění. Díky těmto členěním sledujeme v učebnici hudbu z různých úhlů pohledu, podle které se strukturují jednotlivé kapitoly. Stěžejní část učebnice může být interaktivní. V této části nalezneme například hudební notový materiál, který v rámci probírané kapitoly lze využít jako doplňkový materiál k hudební produkci v hodinách hudební výchovy.³²

Učebnice je pro žáky něco jako náležitý „software“, který se stává společným pomocníkem a průvodcem výuky hudební výchovy.

„Učebnice je konkretizací učebních osnov a zároveň určitým obecným scénářem vyučovacího procesu. Považuje se za základní prostředek práce žáka, jsou však i alternativy, které zdůvodňují odsunutí učebnice z vyučování.“³³

V dnešní době dochází k trendu odsunutí učebnic z výuky. Během vyučování často především mladí učitelé volí jiný materiál, kopírují svým žákům různé texty, vytváří pracovní listy nebo volí místo učebnic zpěvníky s moderními písněmi. Další alternativou ke klasickým papírovým

---

³¹ ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 978-807-2389-018. s. 88

³² CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova 1 pro gymnázia*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7235-211-3. s. 8-9

³³ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9. s. 148

učebnicím jsou interaktivní tabule, prostřednictvím kterých pracují v programech, které jsou uloženy ve školních počítačích. Záleží pak na aktuálním softwaru, jaké činnosti žákům v hodinách umožní či na tvořivosti jednotlivých učitelů, jaké pracovní listy či úkoly si do hodin vymyslí.

4 CHARAKTERISTIKA UČEBNIC HUDEBNÍ VÝCHOVA EDICE SPN – PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ A. S.

Učebnice hudební výchovy byly zpracovány podle osnov vzdělávacího programu Základní škola, který schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jelikož některé učebnice byly vydány před rokem 2004, byly využívány dříve, než vešel v platnost nový kutikulární dokument Rámcový vzdělávací program. V současné době jsou v hodinách hudební výchovy využívané učebnice edice SPN – pedagogického nakladatelství a. s. Toto nakladatelství vstoupilo na trh v roce 1995.³⁴ V edici SPN – pedagogické nakladatelství vyšly v oblasti pro hudební výchovy druhého stupně základní školy tyto tituly:

Hudební výchova pro 6. ročník základní školy

Hudební výchova pro 6. ročník základní školy (metodická příručka)

Hudební výchova pro 7. ročník základní školy

Hudební výchova pro 7. ročník základní školy (metodická příručka)

Hudební výchova pro 8. ročník základní školy

Hudební výchova pro 8. ročník základní školy (metodická příručka)

Hudební výchova pro 9. ročník základní školy

Hudební výchova pro 9. ročník základní školy (metodická příručka)

Mgr. Alexandros Charalambidis, PhDr. Jiří Pilka a PaedDr. Zbyněk Císař jsou autoři těchto učebnic. V učebnici pro 6. ročník přibyl ještě Lukáš Hurník, Ph.D a Mgr. Dalibor Matoška se podílel na učebnicích pro šestý, sedmý a osmý ročník. Ke každému vydání učebnice je i metodická příručka pro učitele. Metodická příručka pomáhá především začínajícímu učiteli, který nemá dostatek zkušeností se vzděláváním v hodinách hudební

---

³⁴<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-program-pro-zakladni-vzdelavani>

výchovy. Ovšem nejen začínající učitel těchto metodických příruček využije. Tyto příručky obsahují mnoho didaktických aktivit, které žákům zpestřují hodinu, jelikož díky nim vyučující dokáže zatraktivnit výuku a umožní dětem získat k hudbě vztah. V hodinách se přece nemusí písničky jen zpívat, je také možné se je pokusit vyjádřit pomocí tance, divadla či pantomimy. Další součástí učebnic je i CD s poslechovými ukázkami.³⁵

Všechny tyto učebnice hudební výchovy jsou členěny do několika kapitol, jejich počet se liší dle konkrétního ročníku. Ještě před samotnými kapitolami je pro žáky sepsán úvod, kde autor (autoři) seznamuje s obsahem učebnice, co bude žáky v průběhu školního roku čekat, s jakými tématy se seznámí. Každá kapitola obsahuje teoretickou i praktickou část, které se vzájemně doplňují, převážně konkrétními ukázkami písní, návrhy na doplňující aktivity (hra na hudební nástroje, vytleskávání rytmu). Zpestřením psaného textu jsou pak ilustrace či fotografie, které společně vytváří ucelený obraz o probírané látce. Jednotlivé učebnice pak uzavírá Stránka pro učitele, Abecední seznam písní a Seznam poslechových skladeb.

Učebnice pro 6. ročník obsahově navazuje na učivo z prvního stupně. Je členěna do 19 kapitol v celkovém rozsahu 125 stran. Žáci by tedy měli navazovat na již získané vědomosti o stupnicích dur a rozšířit si své vědomosti o stupnicích moll. Dále by se žáci druhého stupně měli pomocí těchto učebnic seznámit s těmi nejdůležitějšími hudebními formami jako je koncert, fuga, sonáta, písňová forma, melodram, opera, a další. Nauka hudební teorie v této učebnici vychází z kapitol zaměřených na intervaly, akordy a hudební výrazové prostředky. Celé učebnici dominují hudební ukázky, ať již v poslechové formě na kompaktním disku, či jako notové zápisy určené k rozboru a pro prezentaci hudebními nástroji samotnými žáky. Písně uložené na disku by však neměly tvořit jediný zdroj pro prezenci vyučované látky, ale jako inspirace pro vyhledávání dalších materiálů, kterými lze doplnit vyučovanou látku a zpestřit tak dětem samotnou výuku. Dominantním tématem této učebnice je píseň: „*Lidová – vokální a instrumentální podoba, inspirace lidovou písní, romantická píseň, písňová forma apod.; variace, výrazové prostředky a práce s nimi, hudební kontrast, interval (tercie a sexta), akord (stavba), mollová (melodická) stupnice, opera a hudba na jevišti, hudba a slovo a*

---

³⁵SPN. Profil firmy. SPN – pedagogické nakladatelství, a. s. Dostupné z: <http://spn.cz/nakladatelstvi/>

hudba a tanec.“³⁶Každou kapitolu doprovází náměty na činnost. ³⁷ Lidová píseň je v této učebnici konkrétně zastoupena v kapitolách: Zpíváme v lidovém dvojhlasu, Když se sejdou housle s basou (hudební nástroje v lidové hudbě).

Učebnice pro 7. ročník byla vytvořena pomocí konzultací učitelů druhého stupně různých základních škol. Rozdělena je do 18 kapitol v rozsahu 152 stran. „*Učebnice se snaží respektovat názor učitelů, že se 7. ročník jeví jako přelomový, neboť žáci vstupují do životní etapy, s níž mají problémy nejen vyučující a rodiče, ale také oni sami.*“³⁸ Stejně jako v učebnici pro 6. ročník bylo i zde cílem navázat na učivo z předešlého ročníku. První kapitola učebnice pro 7. třídy je věnována lidové hudbě, jejímu dělení podle kraje, kde píseň vznikla a podle typu. Celá učebnice je zaměřená spíše teoreticky, přesto se snaží zaujmout tak, aby žáky hudba a muzika nadále zajímaly a jejich pozornost od tohoto předmětu neopadla. Dále si žáci rozšiřují své vědomosti o lidském hlase, tanci, a také negativních vlivech spojených s hudbou, jako jsou drogy, alkohol a agrese, čímž učebnice splňuje požadované přesahy v rámci klíčových kompetencí. Lidová píseň je výrazně zastoupena v první kapitole Putování za lidovou písní (a nejen naší). Zde oceňuji hlavně ukázkou lidové písně ze střední Afriky, která nám dokazuje, že lidové písně jsou prostoupeny všemi národy a kmeny.³⁹

Učebnice pro 8. ročník je rozdělena na dvě části – klasické a moderní hudby. Tyto dvě části jsou zahrnuty celkem v 17 kapitolách o rozsahu 151 stran. Nachází se zde vymezení pojmu artificiozní a nonartificiozní hudba. V učebnici najdeme vše od počátku hudby, až po moderní populární hudbu. Přestože by měly kapitoly navazovat chronologicky, aby byly dějiny hudby probírány v časové posloupnosti, jsou jednotlivé kapitoly přeskokovány. Na rozdíl od učebnice 9. ročníku, tato kniha se věnuje vývoji světové hudby, počínaje hudbou ve starověku, konče 20. stoletím, přičemž stěžejním tématem je moderní populární hudba a vážná hudba 20. století. Nedílnou součástí učebnice je samozřejmě také teoretická část, tzv. hudební

---

³⁶CHARALAMBIDIS, A. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5052-8. s. 123.

³⁷CHARALAMBIDIS, A. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5052-8. s. 122-123.

³⁸CHARALAMBIDIS, Alexandros a Zbyněk CÍSAŘ a Jiří PILKA a Dalibor MATOUŠKA. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. 2005, s. 148 ISBN 80-7235-297-0. s. 148.

³⁹CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5048-x. s. 148-149.

nauka, která je členěna do dvou hlavních kapitol: „*Stupnice, tónina, mody, kterou chápeme jako opakovací a rozšiřující a kapitoly Za tajemstvím kytarových značek, jež se snaží žákům vysvětlit „symbol“ kytarová (akordová) značka tak, aby byli sami schopni určit „kvalitu“ kytarové značky (akordu), porozumět zápisu písně (melodie), který je opatřen kytarovým značením apod.*“⁴⁰Lidová píseň je v této učebnici zastoupena minimálně, přesto se zde také objevuje a to v podobě ukázky kanadské lidové písně Červená řeka, která u nás také již zlidověla a často se zpívá u táboráků.

Učebnice pro 9. ročník je věnována především dějinám české hudby. Tato učebnice zahrnuje také 17 kapitol, a celkový rozsah činí 126 stran. Vzhledem k tomu, že se učebnice věnuje vývoji české hudby, je zde lidová píseň popsána jako určitý počátek vzniku písní umělých, kdy například minnesänger využil melodii či část textu lidové písně do své písně, kde je již znám jako autor. Součástí jednotlivých učebnic pro základní školy jsou také notové zápisy, například lidové a umělé písně nebo partitury či rytmické cvičení. Hudební teorie v této učebnici se věnuje poměrně náročným tématům, jako jsou rytmus, metrum, tempo, harmonizace apod., samozřejmostí je jejich převedení do praxe.⁴¹

4.1 Charakteristika učebnic Hudební výchova edice SPN – Pedagogické nakladatelství a. s. z hlediska obsažených písní

Učebnice Hudební výchova pro 6. ročník základní školy

Učebnice hudební výchovy pro 6. ročník obsahuje celkem 42 písní. Jsou zde zastoupeny lidové i umělé písně, které jsou vypsány v abecedním seznamu na konci učebnice. Učebnice také obsahuje 39 poslechových skladeb, které jsou rovněž vypsány v seznamu poslechové hudby. Z umělých písní můžeme uvést například: Kočka na okně - hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý nebo Malé kotě - hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý.

Většina písní v této učebnici pochází převážně z druhé poloviny 20. století.

---

⁴⁰CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5041-2. s. 147-148.

⁴¹CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5012-9. s. 125.

Lidová píseň z Čech:

Jaké je to kořeníčko
Kdyby byl Bavorov
Teče voda, teče
Naše husa
Červená, růžičko rozvíjej se
Černé oči, jděte spát
Vyletěla holubička ze skály
Koulelo se, koulelo
Louka široká
Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku
Měsíček svítí
Pase ovčák ovce

Lidová píseň z Moravy:

Tráva neroste
Muzikanti, co děláte
Běži voda, běži
Voděnka studená

Lidová píseň ze zahraničí:

Rolničky
Spievanky, spievanky

Umělé písně:

Náměšť (hudba i slova Jaroslav Hutka)
Kočka na okně (hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý)
Oranžový expres (hudba E. T. Rouse, slova Jan Vyčítal)
Zlaté střevíčky (slova V. Dubský)
Vánoce, Vánoce přicházejí (hudba Jaromír Vomáčka, slova Zdeněk Brabec)
Malé kotě (hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý)
Šaty dělaj člověka (hudba Jaroslav Ježek, Jiří Voskovec a Jan Werich)
Frankie Dlouhán (hudba M. Torok, slova Jan Nedvěd)
Bláznova ukolébavka (hudba P. Dydovič, slova F. Řebíček)
Hodné štěně (hudba Jaroslav Ježek, slova Jan Werich)

Marnivá sestřenice (hudba J. Šlitř, slova J. Suchý)

Tři kříže (hudba J. Kopečný a L. Kučera, slova L. Kučera)

Severní vítr (hudba Jaroslav Uhlíř, slova Zdeněk Svěrák)

Hlídej lásku (hudba a slova Jan Nedvěď)

Náměty k činnosti, které se objevují na konci jednotlivých kapitol, z větší části nabádají k vyhledávání dalších hudebních textů a nahrávek, které rozšíří nabízené učivo a prohloubí tak znalosti konkrétního tématu.⁴²

Učebnice Hudební výchova pro 7. ročník základní školy

V učebnici hudební výchovy pro 7. ročník je celkem 61 písní. I v této učebnici jsou zastoupeny písně lidové a umělé. Z lidových písní například: Láska, Bože, láska – lidová píseň ze Slovenska, Já husárek malý – lidová píseň z Čech nebo Drnová chajda – Americká lidová píseň. Z umělých písní zde najdeme například: Tam u nebeských bran - hudba Jiří Zmožek, slova Zdeněk Rytíř, Jablíčko - hudba i slova Jevgenij Doga nebo Ptáčata – hudba i slova Jan Nedvěď. Stejně jako předešlá učebnice i tato obsahuje poslechové skladby, kterých je celkem 29.

Lidová píseň z Čech:

Nechal mě můj milej
Já mám žežuličku
Když jsem já šel tou
putimskou branou
Fanfr, fanfr, fanfrnoch
Den přeslavný

Lidová píseň z Moravy:

Po valašsky od země
Pásli ovce valaši
Halí, belí
V Hodoníně za vojáčka
Ej, vy páni, vy
Jakú sem si frajírěnkú

Lidová píseň ze zahraničí:

Ukolébavka
Verbunk
Skoč tam, natrhej
Avignonský most
Schalom chaverim
Dobrý král Václav

---

⁴²CHARALAMBIDIS, A. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5052-8. s. 123

Káča má	Smrtná neděla	Do tance
Chtíc, aby spal	Ej, od Buchlova	Drnová chajda
Kdyby tady byla taková	Voděnka studená	Láska, Bože, láska
panenka	Ej lásko, lásko	Klementajn
Já husárek malý		Ej, točí sa mi, točí
Sluníčko za hory zachází		To ta Heľpa
Kdyby byl Bavorov		Bodaj by vás, vy mládenci
Široký hluboký		
Ó, řebíčku zahradnický		
Kucmoch		
Měla jsem holoubka		
Na rozloučení, mý potěšení		

Umělé písně:

Klobouk ve křoví (hudba Jaroslav Ježek, slova Jiří Voskovec a Jan Werich)

Život je jen náhoda (hudba Jaroslav Ježek, slova Jiří Voskovec a Jan Werich)

Sbohem, lásko (hudba G. Magenta, česká slova I. Fischer)

Pojďte, děti, nakreslíme dům (hudba Petr Hejduk, slova Jiří Oulík)

Jednou ráno (hudba a slova Radek Pastrňák)

Amerika (hudba Leonard Bernstein, česká slova Petr Kopta)

Milenci v texaskách (hudba J. Blažek, J. Malásek, V. Hála, slova V. Blažek)

Není nutno (hudba Jaroslav Uhlíř, slova Zdeněk Svěrák)

Valčík na rozloučenou (hudba H. Stotthart, česká slova J. Moravec) - skotská lidová píseň

Stánky (hudba a slova Jan Nedvěd)

Drnová chajda (český text S. Mareš) – americká lidová píseň

Ptáčata (hudba a slova Jan Nedvěd)

Valčíček (hudba a slova Jan Nedvěd)

Pocestný (hudba A. Jelen, slova F. L. Čelakovský)

Tam u nebeských bran (hudba Jiří Zmožek, slova Zdeněk Rychtář)

Tisíc mil (hudba H. West, slova Ivo Fischer)

Zabili, zabili (hudba Miloš Štědroň, text lidový)

Rovnou, tady rovnou (hudba T. Wilburn, český text J. Vyčítal)

Chtíc aby spal (hudba i slova Adam Michna z Otradovic)

Vínečko bílé (hudba i slova Fanoš Mikulecký)

Jablíčko (hudba i slova Jevgenij Doga)

Náměty k činnosti se opět objevují na konci některých kapitol. I nadále motivují k vyhledávání dalších nahrávek a textů, ale vedou také žáky k hudebním doprovodům ať již na hudebních nástrojích či pomocí obyčejného vytleskávání. Zdatnější a odvážnější nabádá k tanečnímu doprovodu.⁴³

Učebnice Hudební výchova pro 8. ročník základní školy

V učebnici hudební výchovy pro 8. ročník se nyní žáci seznamují s vývojem světové hudby. „*Stěžejní jsou kapitoly pojednávající o moderní populární hudbě a vážné hudbě 20. století. Všechny části jsou provázeny hudebním (písň, notové ukázky skladeb) i obrazovým (fotografie, grafika) materiálem.*“⁴⁴ V učebnici nalezneme tři hlavní okruhy poznatků: dějiny světové vážné hudby, dějiny světové populární hudby a hudební nauku. Celkový počet písní v učebnici tvoří 40 ukázek. Nalezneme zde písně tradiční, moderní populární hudby, písně

---

⁴³ CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5048-x. s. 148-149

⁴⁴ CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5041-2.. s. 147.

lidové a umělé například: Jít vandrem - hudba Franz Schubert, česká slova Jiří Blažek, Byl vlahý máj - hudba Moniot z Arrasu, česká slova Jiří Blažek, Chrabrý rytíř (hudba Ilja Hurník, slova Jiří Blažek) – kánon.

Lidové písně zahraniční:

Červená řeka

Jednou budem dál

Třešně zrály

Zelené pláně

Umělé písně:

Jít vandrem (hudba Franz Schubert, česká slova Jiří Blažek)

Chrabrý rytíř (hudba Ilja Hurník, slova Jiří Blažek) – kánon

Byl vlahý máj (hudba Moniot z Arrasu, česká slova Jiří Blažek)

To jsem já (hudba Zbyněk Císař, slova Pavel Cmíral)

Letní ukolébavka „Summertime“ (hudba George Gershwin, česká slova Jan Werich)

Kde ty kytky jsou (hudba Petr Seeger, česká slova Jiřina Fikejzová)

Jen vítr to ví (hudba Bob Dylan, česká slova Ivo Fischer)

Starý příběh (traditional, slova Jiří Tichota) – Spiritual kvintet 1984

Stará archa (traditional, slova D. Vančura)

Blues na cestu poslední (hudba i slova Jiří Suchý)

Když svatí pochodují (americká lidová, česká slova Martin Kluk)

Mackie Messer (hudba Kurt Weill, slova Jiří Suchý)

Chattanooga Choo Choo (hudba Harry Warren)

Jednou budem dál (americká lidová, slova Ivo Fischer)

Když mě brali za vojáka (hudba i slova Jaromír Nohavica)

Dajána (hudba Paul Anka, česká slova Zdeněk Borovec)

Pár havraních copánků (hudba E. Presley a V. Matson, česká slova Z. Vavřín)

Zpíval jen rokenrol, nic víc (hudba Nicky Chinn a Mike Chapman, česká slova Jan Krůta)

Rock'n'roll pro Beethovena (hudba i slova Ivan Hlas)

Včera (Yesterday) (hudba John Lennon a Paul McCartney, česká slova Zdeněk Borovec)

Let it Be (hudba i text John Lennon a Paul McCartney)

Dům vycházejícího slunce (traditional, slova Zdeněk Brabec)

Massachusetts (hudba Barry Robin a Maurice Gibb, česká slova Jařina Fikejzová)

Zelené pláně (americká lidová, slova Ivo Fischer)

Fernando (hudba a původní slova Benny Andersson, Stig Andersson a Bjorn Ulvaeus, česká slova Miroslav Černý)

To by nebylo fér (hudba a původní slova Vangelis a Jon Andersson, česká slova Hana Zagorová)

Málo mě znáš (původní text Paul McCartney, Laine, česká slova Pavel Vrba)

Růže kvetou dál (hudba Gilbert Bécaud, česká slova Ivo Fischer)

Zuzana (hudba S. C. Foster, česká slova J. Škvorecký)

Červená řeka (kanadská lidová, slova Ivo Fischer)

Akordy (hudba i slova Karel Plíhal)

Třešně zrály (americká lidová, slova Ivo Fischer)

Život je víc než pěkná tvář (hudba Hank Williams, česká slova Jaroslav D. Navrátil)

Když náš táta hrál (hudba J. Cash, česká slova J. Vyčítal)

Šanghaj (hudba J. Kennedy, H. Williams, český text Jiří Voldán)

Všichni jsou už v Mexiku (hudba G. D. Brown, česká slova Zdeněk Rytíř)

I v této učebnici nechybí náměty na činnost. Vzhledem k předpokládaným získaným zkušenostem z předchozích ročníků, jsou tyto aktivity náročnější a vyžadují určitou znalost a hudební dovednost. Příkladem aktivity může být hra na dirigenta, či vžití se do role jazzového muzikanta, který ovládá svým tělem několik rytmů najednou.⁴⁵

Učebnice Hudební výchova pro 9. ročník základní školy

Učebnice hudební výchovy pro 9. ročník shrnuje dějiny české populární hudby od národního obrození až po 90. léta 20. století. V této učebnici se nachází 7 lidových písní. Stejně jako v předešlých učebnicích jsou nejvíce zastoupeny písně umělé například: Chtíc aby spal - hudba i text Adam Michna z Otradovic.

V první kapitole se žáci seznámí s nejstaršími dochovanými duchovními písněmi. „*Nejstarší notovanou hudební památkou je duchovní píseň Hospodine, pomiluj ny, o které se vypravuje v Kosmově kronice.*“⁴⁶ Další zmíněné duchovní písně jsou: Svatý Václave, Dřevo se listem odievá a Ktož jsú boží bojovníci. Samostatnou kapitolu tvoří tramská píseň. Jedna z nejznámějších tramských písní je Japonečka či Rosa na kolejích, které jsou také uvedeny v učebnici.

Duchovní písně: Hospodine, pomiluj ny

Svatý Václave

Dřevo se listem odívá

Ktož jsú boží bojovníci

Lidová píseň: Ach synku, synku

Umělé písně: Krajina posedlá tmou (hudba Jiří Šlitř, slova Jiří Suchý)

---

⁴⁵ CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5041-2. s. 147-148.

⁴⁶ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5012-9. s. 11.

David a Goliáš (hudba Jaroslav Ježek, slova Jiří Voskovec a Jan Werich)
Ezop a brabenec (hudba Jaroslav Ježek, slova Jiří Voskovec a Jan Werich)
Pramínek vlasů (hudba i slova Jiří Suchý)
Purpura (hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý)
Honky – tonky blues (hudba Jiří Šlitr, slova Jiří Suchý)
Cikánka (hudba i slova Karel Vacek)
Po starých zámeckých schodech (hudba i slova Karel Hašler)
Škoda lásky (hudba Jaromír Vejvoda, slova Václav Zeman)
Demáček (hudba a slova Radek Pastrňák)
Snad jsem to zavinil já (hudba Petr Janda, slova Pavel Chrastina)
Želva (hudba Petr Janda, slova Pavel Chrastina)
Holubí dům (hudba J. Uhlíř, slova E. Synek)
Náhrobní kámen (hudba Petr Novák, slova Ivo Plicka)
Bon soir Mademoisell Paris (hudba Petr Janda, slova Zdeněk Rytíř)
Holka Majolenka (hudba Jasná Páka)
Japonečka (hudba i text J. Sobotka)
Rosa na kolejích (hudba i slova Wabi Daněk)
Akordy (hudba i text Karel Plíhal)
Na kameni kámen (hudba i slova Jan Nedvěd)
Kde jsou (hudba i slova Karel Plíhal)
Dokud se zpívá (hudba i slova Jaromír Nohavica)
Chtíc aby spal (hudba i text Adam Michna z Otradovic)

V učebnici je 28 poslechových skladeb. Žáci zde mohou při poslechu posoudit jednotlivé obsahové a žánrové rozdíly na písních. I závěrečnou učebnici provází náměty na

činnost. Kombinují všechny předchozí činnosti, ale také nabádají k dohledávání faktů a informací, které mají žáci zpracovat a přednést zbytku třídy.⁴⁷

4.2 Srovnání učebnic Hudební výchovy edice SPN a nakladatelství FORTUNA

Dominantním autorem učebnic z nakladatelství Fortuna je Prof. PhDr. Jaroslav Mihule, CSc., který se podílel na jejich vzniku spolu s dalšími autory. Na učebnici pro šestý ročník spolupracoval s PhDr. Miroslavem Střelákem, pro sedmý ročník mu byli spoluautory Pavel Jurkovič a PhDr. Miroslav Střelák. Na hudební výchově pro osmý ročník spolupracoval s Prof. PhDr. Ivanem Poledňákem, DrSc. a Mgr. Petrem Mašlaněm, závěrečnou učebnici pak napsal opět s Mgr. Petrem Mašlaněm za spolupráce PaedDr. Františka Mouryce.

Již při prvním pohledu je jasné, že učebnice z nakladatelství Fortuna jsou obsahově rozsáhlejší. Průměrný rozsah stran se pohybuje mezi 237 až 260 stranami, což je oproti učebnici SPN zhruba dvojnásobný počet. Obě edice učebnic obsahují úvod či úvodní slovo autorů k žákům, v nichž jim popisují, co je bude v následujícím školním roce čekat v hodinách hudební výchovy. Jedinou výjimkou je učebnice pro osmý ročník nakladatelství Fortuna, kde toto úvodní slovo chybí a učebnice začíná krátkou básničkou („Tvá hudba“ od Ladislava Dvořáka). Poté následuje již první kapitola. Další, čím se obě edice velmi podobají, je vizuální stránka učebnic. Všechny učebnice obsahují ilustrace doprovázející buď text, či přímo konkrétní hudební ukázkou, dále portréty nebo fotografie hudebních umělců a skladatelů a také samozřejmě notové zápisy k hudebním ukázkám.

Výraznější rozdíl mezi těmito řadami pak najdeme v uspořádání obsahu učebnic. Nakladatelství SPN dělí své učebnice do několika kapitol, podle nichž je ihned jasné, co budou žáci v daném roce probírat. Naopak nakladatelství Fortuna rozdělilo učebnice do dvou velkých kapitol, které jsou poté děleny do několika podkapitol. Každá podkapitola obsahuje kompletní soupis toho, co je jejím obsahem, včetně všech teoretických článků a písní. Navíc

---

⁴⁷ CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5012-9. s. 125.

učebnice pro šestý a sedmý ročník má v obsahu i doporučení, v jakých měsících by se dané kapitoly měly probírat.

Hudební výchova pro šestý ročník

Obsažená látka v obou učebnicích je velmi podobná, přestože v edici Fortuna lze tyto shody na stránce obsahu jen obtížně hledat, jelikož je probíraná látka rozdělena do mnoha článků. Pokud si tedy vezmeme obsah učebnice nakladatelství SPN, najdeme tato témata i v druhé edici, ovšem více rozmělněna do jednotlivých podkapitol a samozřejmě ne pod stejnými názvy. Obě učebnice shodně obsahují abecední seznam obsažených písní a také seznam poslechových skladeb. Autoři nakladatelství Fortuna obohatili svou učebnici o Hudební místopis České republiky (seznam měst, v nichž se narodili nebo zemřeli naši významní hudebníci a skladatelé, o kterých je uvedena zmínka v učebnici) a také slovníček hudebních pojmů. Naproti tomu, učebnice nakladatelství SPN věnuje dvoustránku přímo učitelům, v nichž je také svým způsobem seznamuje s tím, co budou se svými žáky probírat.

Pokud se zaměříme přímo na písně, učebnice SPN jich obsahuje celkem 42, kdežto Fortuna jich má 52. Zůstaneme-li u nakladatelství Fortuna, lidových písní je z tohoto počtu celkem 38, umělých 14. V seznamu obsažených písní je u písní umělých uveden i autor. V učebnici jsou obsaženy jak české lidové písně, tak i zahraniční. Z lidových písní zahraničních například: Jedna hora vysoká je (ukrajinská lidová píseň), Išli dievky ľan trhať (slovenská lidová taneční píseň), Tři tamboři (francouzská lidová píseň). Z českých lidových písní například: Masopust držíme nebo Což se mně má milá.

Hudební výchova pro sedmý ročník

Na rozdíl od učebnic pro šestou třídu, probíraná látka se v sedmé třídě v jednotlivých učebnicích z velké části liší. Učebnice SPN obsahuje 18 kapitol a učebnice nakladatelství Fortuna obsahuje dvě hlavní kapitoly rozdělené do několika podkapitol. Pokud se zaměříme na témata, která jsou shodná či velmi podobná, jsou to tato: mollová stupnice, vánoční koledy (přestože jsou obsaženy v různých tematických kapitolách), téma polyfonie a duchovní písně. Stejně jako v předchozím ročníku, i zde obě učebnice obsahují seznam poslechových skladeb

a abecední seznam písní. Učebnice nakladatelství Fortuna navíc obsahuje slovníček hudebních pojmů a také nejběžnější kytarové hmaty.

Učebnice nakladatelství SPN obsahuje celkem 61 písní, z toho lidových je 39. Nakladatelství Fortuna zařadilo do své učebnice celkem 73 písní, lidové písně v počtu 19. Z lidových písní je to například: Ó, řebíčku zahradnický, Spadla mi Šablička, či Pase ovčák ovce. Z umělých písní jsou zařazené například tyto: Jarní – (hudba Petr Eben, slova – Václav Čtvrtek), Náměšť – (hudba i slova Jaroslav Hutka) nebo Pocestný – (hudba Alois Jelen, slova František Ladislav Čelakovský). Dále je obsažena i duchovní píseň, a to: Ktož jsú boží bojovníci.

Hudební výchova pro osmý ročník

Učebnice hudební výchovy pro osmý ročník nakladatelství Fortuna začíná básní Ladislava Dvořáka – Tvá hudba, kdežto učebnice edice SPN začíná předmluvou, která nese název: Úvod aneb zase ta škola, kde žáky seznamuje, s čím se budou v osmém ročníku při hodině hudební výchovy zabývat. Hned první kapitola učebnice SPN a Fortuna se liší. Edice SPN v první kapitole vysvětluje pojem artificiozní a nonartificiozní hudba, kdežto první kapitola učebnice Fortuny nese název Hudba do kroku a do skoku, z čehož je jasné, že se nebude shodovat s obsahem kapitoly edice SPN. Nakladatelství Fortuna se v tomto ročníku více zaměřuje na hudbu populární. Ani v dalších kapitolách se tyto učebnice příliš neshodují. Výjimku tvoří kapitoly týkající se jazzu, populární hudby, renesance, baroka, klasicismu a romantismu, kde se liší pouze názvy kapitol. Učebnice SPN obsahuje: abecední seznam písní a seznam poslechové skladeb. Učebnice nakladatelství Fortuna obsahuje rovněž abecední seznam písní a seznam poslechové skladeb. Když se zaměříme na obsažené písně v učebnicích, tak učebnice SPN obsahuje celkem 40 písní, z čehož jsou zde zastoupeny i zahraniční lidové písně, a to například: Červená řeka – kanadská lidová píseň, Když svatí pochodují – americká lidová píseň (česká slova Martin Kluk). Většina písní je však v této umělých: Dajána – (hudba Paul Anka, česká slova Zdeněk Borovec), Rokenrol pro Beethovena – (hudba i slova Ivan Hlas) nebo Jen vítr to ví – (hudba Bob Dylan a česká slova Ivo Fischer).

Hudební výchova pro devátý ročník

Závěrečná učebnice edice SPN je rozdělena do 17 kapitol. Učebnice nakladatelství Fortuna se dělí na 25 kapitol. Učebnice SPN se zabývá populární hudbou již v druhé kapitole, ale nakladatelství Fortuna se populární hudbou zabývá až v kapitole poslední. Společná témata těchto učebnic jsou: populární hudba, jazzová hudba, renesanční polyfonie, české hudební baroko, klasicismus, romantismus, česká vážná hudba 20. století. Učebnice edice SPN obsahuje kapitoly – Rytmus, metrum a tempo, Technika v hudbě – nahrávací technika nebo 50. – 60. léta – divadla malých forem. Oproti tomu učebnice Fortuna obsahuje kapitoly o české lidové písni. V edici Fortuna nalezneme výslovnost jmen výtvarných umělců, abecední seznam písní a seznam skladeb k poslechu. Edice SPN uvádí pouze seznam písní a seznam poslechových skladeb. Celkový počet písní obsažený v učebnici SPN je 29 a učebnice Fortuna obsahuje celkem 108 písní. Jsou zde lidové písně české i zahraniční a písně umělé. Z lidových písní zahraničních: Aj, hora – slovenská lidová píseň, Starý farmář John – kanadská lidová píseň nebo Tam v Texasu – Americká lidová píseň. Dále české lidové písně: Pochválen buď – lidová vánoční koleda, Byla láska, už í není – lidová píseň z Moravy nebo Hajej, můj andílku – lidová ukolébavka z Čech. Umělé písně: Život je jen náhoda – (hudba Jaroslav Ježek, slova Jiří Voskovec a Jan Werich), Krajina posedlá tmou – (hudba Jiří Šlitř, slova Jiří Suchý) nebo Marnivá sestřenice – (hudba Jiří Šlitř, slova Jiří Suchý).

5 VÝZKUM ZABÝVAJÍCÍ SE POSTOJI MLÁDEŽE K UČEBNICI HUDEBNÍ VÝCHOVY A LIDOVÉ A UMĚLÉ PÍSNÍ V UČEBNICÍCH

5.1 METODIKA VÝZKUMU

Byla použita kvantitativní metoda – dotazník viz příloha č. 7, který byl určen pro žáky 6. – 9. třídy základní školy Nýrsko, Školní ulice. Dotazník byl rozdán respondentům při hodině hudební výchovy. V dotazníku byly použity otázky uzavřené, polouzavřené a otevřené. U otevřené otázky měli respondenti možnost vyjádřit vlastní myšlenku či názor na danou otázku. Nevýhodou otevřených otázek u respondentů bývá nesprávné vyhodnocení daných otázek a vyhnutí se odpovědi slovy nevím nebo dokonce žádnou odpovědí. Výhodou jsou uzavřené otázky, kdy respondent vybírá odpověď z několika možností. Další výhodou uzavřených otázek je i snadné vyhodnocování. Jelikož si z uzavřené otázky respondenti vždy musí jednu odpověď vybrat, může být odpověď nepravdivá. Proto jsou v dotazníku také otázky polouzavřené, kde mají respondenti možnost vypsát vlastní odpovědi.

5.2 CÍLE VÝZKUMU

Výzkum této bakalářské práce je zaměřen na lidovou a umělou píseň v učebnicích hudební výchovy. Ve výzkumu nebylo hlavním cílem zjistit, jaké mají žáci postoje k lidové a umělé písni, ale důležitým bodem ve výzkumu byly především učebnice. Cílem tohoto výzkumu tedy bylo zjistit, jaký mají žáci postoj k lidové a umělé písni nacházející se v učebnicích hudební výchovy, jaký mají názor na učebnice samotné a jaké další materiály v hodinách využívají, či zda vůbec učebnice nebo jiné materiály v hodinách využívají. Velká pozornost byla věnována názorům a postojům žáků na písně, které v hodinách zpívají, které si zpívají i mimo vyučování, ale také, které písně nemají rádi. Výzkum by měl být přínosný nejen pro učitele, ale také pro autory učebnic. Zjištění, zda písně v učebnicích plní své funkce,

zda jsou v hodinách zpívány, zda jsou pro žáky atraktivní, nebo zda jsou zpívány i mimo hudební výchovu mohou být pro autora důležité. Na základě výpovědí žáků získáme podrobnější představy o tom, jak se staví k učebnicím a jaký mají postoj k písním nacházejících se v učebnicích hudební výchovy.

5.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza 1: Žáci si zpívají písně nacvičené v hodině hudební výchovy ve svém volném čase.

Hypotéza 2: Při hodině hudební výchovy zpívají žáci písně v anglickém jazyce.

Hypotéza 3: Žáci by v hodinách hudební výchovy chtěli více poslouchat ukázky písní.

5.4 VZOREK RESPONDENTŮ

Výzkumný soubor zahrnul 100 žáků základní školy Nýrsko, Školní ulice, od šesté do deváté třídy. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků a z toho se 3 dotazníky nevrátily zpět. Celkový počet dotazníků pro kvantitativní výzkum byl tedy 97 (100%). Výzkumné šetření probíhalo během vyučovacích hodin na základní škole, kdy paní ředitelka školy rozdala na začátku hodiny dotazníky žákům. Výsledky byly zpracovány do grafů.

5.5 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE

Při zpracování jednotlivých odpovědí žáků z dotazníku bylo zjištěno, že někteří žáci odpověděli na otázky jednotně. V některých otevřených otázkách často volili odpověď- nevím. U jiných otázek někdy žáci zaškrtnli více možností. Výsledky šetření jsou pro přehlednost zpracovány do jednotlivých grafů podle otázek v dotazníku. Tyto výsledky jsou vždy slovně komentovány.

6. třída – otázka č. 1: Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň?

Otázka č. 1 byla otevřená.

V 6. třídě odpověděli 2 žáci – Kočka leze dírou, 2 žáci – Prší, prší, 3 žáci – Buráky, 1 žák – Tři čuníci, 1 žák – Tři citrónky, 1 žák – Skákal pes, 1 žák – Počkej, já povím, 2 žáci – Tři kříže, 2 žáci – Holka modrooká, 2 žáci – Travička zelená, 1 žák – Okoř, 2 žáci – Okolo Třeboně, 2 žáci – žádná

7. třída – otázka č. 1: Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň?

V 7. třídě odpovědělo 5 žáků – Skákal pes, 4 žáci – Buráky, 3 žáci – Travička zelená, 5 žáků – Tři kříže, 4 žáci – Prší, prší, 5 žáků – Tři citrónky, 4 žáci – Pec nám spadla, 1 žák - Šli panenky silnicí, 2 žáci – Ještě já se podívám, 2 žáci – Tři čuníci, 1 žák – Červená řeka, 2 žáci – Pátá, 3 žáci – Beskyde Beskyde, 1 žák – Hlídač krav, 1 žák – Široký hluboký, 1 žák – Holubí dům, 3 žáci – Život je jen náhoda, 2 žáci - Žádná

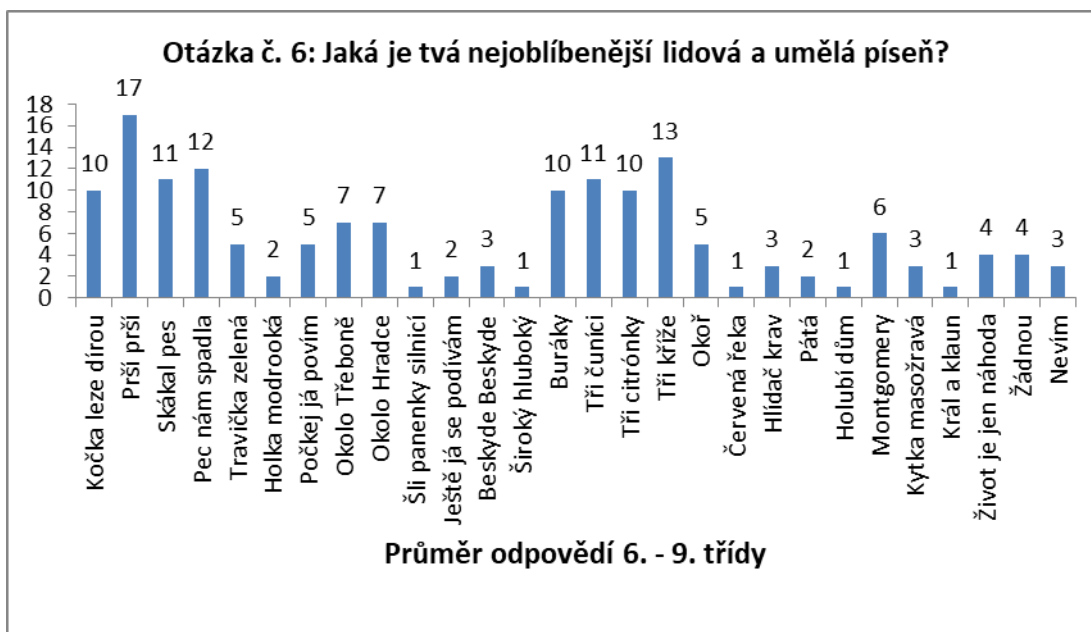
8. třída – otázka č. 1: Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň?

V 8. třídě odpovědělo 6 žáků – Prší, prší, 3 žáci – Kytka masožravá, 5 žáků – Pec nám spadla, 3 žáci – Okolo Hradce, 2 žáci – Montgomery, 2 žáci – Buráky, 1 žák – Král a klaun, 1 žák – Život je jen náhoda, 5 žáků – Okolo Třeboně, 5 žáků – Tři čuníci, 6 žáků – Kočka leze dírou, 6 žáků – Tři kříže, 4 žáci – Tři citrónky, 1 žák - Nevím

9. třída – otázka č. 1: Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň?

V 9. třídě odpovědělo 5 žáků – Skákal pes, 2 žáci – Kočka leze dírou, 5 žáků – Prší, prší, 5 žáků – Buráky, 4 žáci – Montgomery, 3 žáci – Pec nám spadla, 3 žáci – Tři čuníci, 4 žáci – Okoř, 4 žáci – Okolo Hradce, 4 žáci - Počkej já povím, 2 žáci – Hlídač krav, 3 žáci – Nevím

Graf č. 1

6. třída – otázka č. 2: Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?

Otázka č. 2 byla otevřená.

V 6. třídě odpověděli 2 žáci – Buráky, 2 žáci – Tři citrónky, 1 žák – Severní vítr, 4 žáci – Tři kříže, 3 žáci – Montgomery, 1 žák – Tři čuníci, 2 žáci – Nevím, 7 žáků – žádnou.

7. třída – otázka č. 2: Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?

V 7. třídě odpověděli 4 žáci – všechny, 5 žáků – Tři čuníci, 3 žáci – Tři citrónky, 4 žáci – Tři kříže, 2 žáci – Život je jen náhoda, 4 žáci – Hlídač krav, 2 žáci – Montgomery, 2 žáci – Buráky, 3 žáci – žádnou.

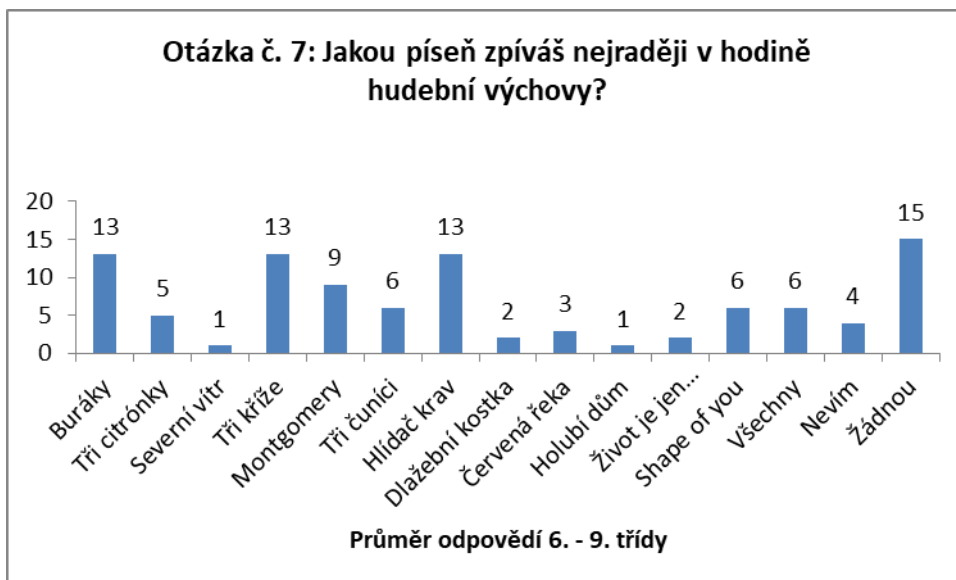
8. třída – otázka č. 2: Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?

V 8. třídě odpovědělo 5 žáků – Buráky, 6 žáků – Shape of you, 3 žáci – Hlídač krav, 2 žáci – Montgomery, 1 žák – Tři kříže, 2 žáci – všechny, 2 žáci – Nevím, 4 žáci – žádnou.

9. třída – otázka č. 2: Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?

V 9. třídě odpovědělo 6 žáků – Hlídač krav, 2 žáci – Montgomery, 4 žáci – Tři kříže, 2 žáci – Dlažební kostka, 4 žáci – Buráky, 3 žáci – Červená řeka, 1 žák – Holubí dům, 1 žák – Žádná.

Graf č. 2

6. třída – otázka č. 3: Jaká píseň se ti v učebnicích hudební výchovy nelíbí a proč?

Otázka č. 3 byla otevřená.

V 6. třídě odpověděl 1 žák – Nevím, jaké jsou v učebnici, 1 žák – Kde domov můj, 4 žáci – nevím, 16 žáků – žádná.

Písně byly uvedené bez odůvodnění.

7. třída – otázka č. 3: Jaká píseň se ti v učebnicích hudební výchovy nelíbí a proč?

V 7. třídě odpověděl 1 žák – Malé kotě, 7 žáků – všechny, 6 žáků – nevím, 13 žáků – žádná.

Píseň byla uvedena bez odůvodnění.

8. třída – otázka č. 3: Jaká píseň se ti v učebnicích hudební výchovy nelíbí a proč?

V 8. třídě odpověděl 1 žák – Shape of you, 1 žák – Pitbull, 1 žák – Buráky, 22 žáků – nevím.

Písně byly uvedeny bez odůvodnění.

9. třída – otázka č. 3: Jaká píseň se ti v učebnicích hudební výchovy nelíbí a proč?

V 9. třídě odpověděli 3 žáci – Montgomery, 1 žák – všechny, 8 žáků – nevím, 11 žáků – žádná.

Písně byly uvedené bez odůvodnění.

Graf č. 3

6. třída – otázka č. 4: Zpíváte v hodinách hudební výchovy písň v anglickém jazyce?

Otázka č. 4 byla uzavřená.

V 6. třídě odpovědělo 0 žáků ano a 22 žáků ne.

7. třída – otázka č. 4: Zpíváte v hodinách hudební výchovy písň v anglickém jazyce?

V 7. třídě odpovědělo 0 žáků ano a 27 žáků ne.

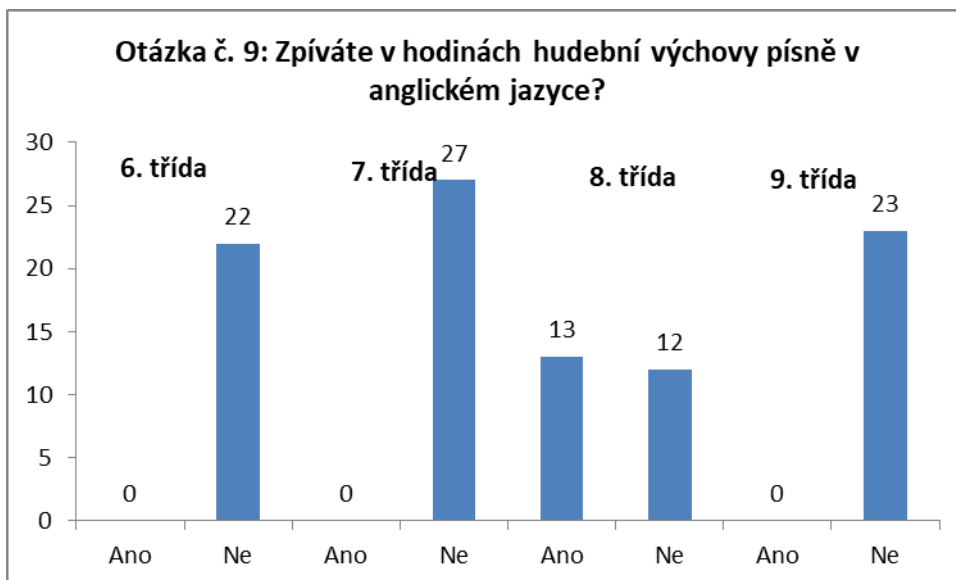
8. třída – otázka č. 4: Zpíváte v hodinách hudební výchovy písň v anglickém jazyce?

V 8. třídě odpovědělo 13 žáků ano a 12 žáků ne.

9. třída – otázka č. 4: Zpíváte v hodinách hudební výchovy písň v anglickém jazyce?

V 9. třídě odpovědělo 0 žáků ano a 23 žáků ne.

Graf č. 4

6. třída – otázka č. 5: Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?

Otázka č. 5 byla uzavřená.

V 6. třídě odpověděli 2 žáci ano a 20 ne.

7. třída – otázka č. 5: Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?

V 7. třídě odpověděli 4 žáci ano a 23 žáků ne.

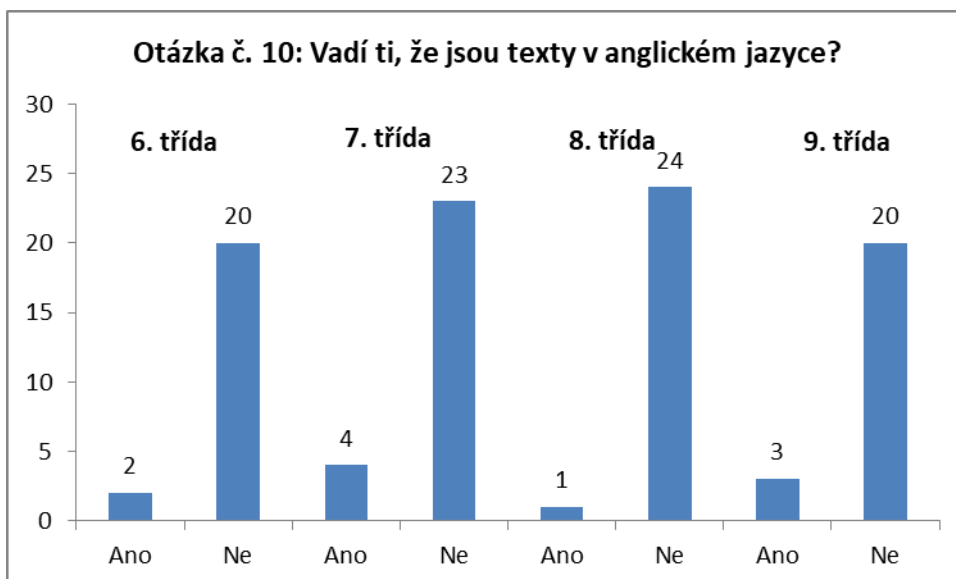
8. třída – otázka č. 5: Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?

V 8. třídě odpověděl 1 žák ano a 24 žáků ne.

9. třída – otázka č. 5: Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?

V 9. třídě odpověděli 3 žáci ano a 20 žáků ne.

Graf č. 5

6. třída – otázka č. 6: Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?

Otázka č. 6 byla uzavřená.

V 6. třídě odpovědělo 15 žáků ano a 7 žáků ne.

7. třída – otázka č. 6: Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?

V 7. třídě odpovědělo 14 žáků ano a 13 žáků ne.

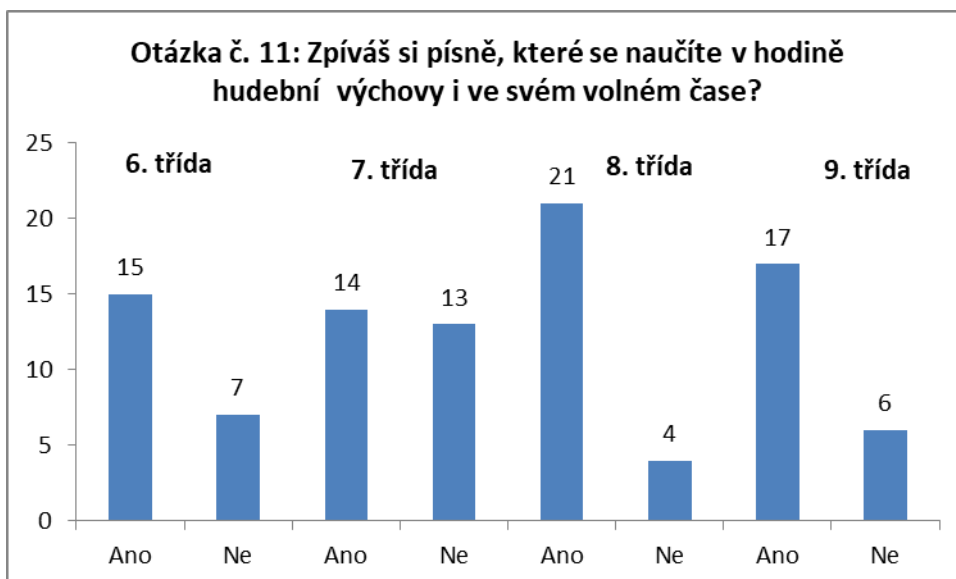
8. třída – otázka č. 6: Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?

V 8. třídě odpovědělo 21 žáků ano a 4 žáci ne.

9. třída – otázka č. 6: Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?

V 9. třídě odpovědělo 17 žáků ano a 6 žáků ne.

Graf č. 6

6. třída – otázka č. 7: Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?

Otázka č. 7 byla uzavřená.

V 6. třídě odpověděli 2 žáci ano a 20 žáků ne.

7. třída – otázka č. 7: Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?

V 7. třídě odpovědělo 21 žáků ano a 7 žáků ne.

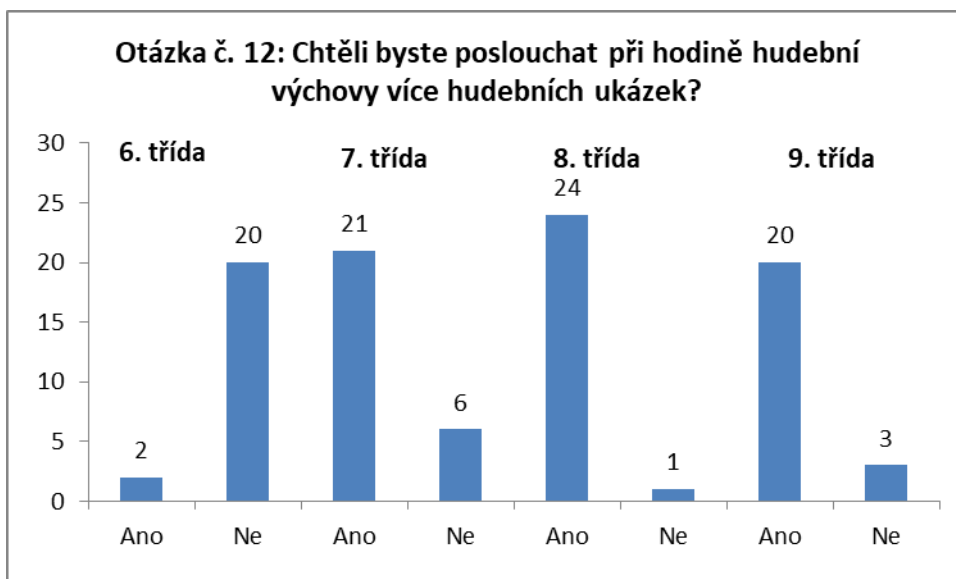
8. třída – otázka č. 7: Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?

V 8. třídě odpovědělo 24 žáků ano a 1 žák ne.

9. třída – otázka č. 7: Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?

V 9. třídě odpovědělo 20 žáků ano a 3 žáci ne.

Graf č. 7

5.6 SHRnutí VÝZKUMU

Dotazníky jsem předala ředitelce školy, která je rozdala během hodiny hudební výchovy, kterou na škole vyučuje. Vyplnění dotazníků bylo zcela anonymní, žáci pouze uvedli pohlaví a třídu, ve které byly dotazníky rozdány.

Ze získaných odpovědí lze vypožorovat, že žáci šesté až deváté třídy zařadili mezi nejoblíbenější lidové písně: Kočka leze dírou, Prší, prší, Skákal pes, Pec nám spadla, Travička zelená, Holka modrooká, Počkej, já povím, Okolo Třeboně, Okolo Hradce, Šly panenky silnicí, Ještě já se podívám, Beskyde, Beskyde, Široký hluboký a mezi oblíbené umělé písně zařadili: Buráky, Tři citrónky, Tři činíci, Tři kříže, Okoř, Červená řeka, Hlídač krav, Pátá, Holubí dům, Montgomery, Kytka masožravá, Král a klaun a Život je jen náhoda. Tyto písně žáci uvedli i jako ty, které zpívají rádi při hodině hudební výchovy. Podle grafu č. 9 odpovědělo pouze 13 žáků z 8. třídy, že v hodinách hudební výchovy zpívají texty v anglickém jazyce, ale ostatní žáci odpověděli jednotně, že anglické texty nezpívají. 10 žáků uvedlo, že jim anglické texty vadí, ale ostatním dotazujícím anglické texty nevadí. Dále z výzkumu vyplývá, že 67 žáků si písně, které se naučí v hodině hudební výchovy, zpívají i ve

svém volném čase. Poslední vyhodnocená otázka ukázala, že 67 žáků by chtělo v hodině více hudebních ukázek.

Na začátku výzkumu byly vytýčeny tři hypotézy:

Žáci si zpívají písně, které nacvičí v hodině hudební výchovy ve svém volném čase.

Žáci zpívají při hodině hudební výchovy písně v anglickém jazyce.

Žáci by v hodinách hudební výchovy chtěli více poslouchat ukázky písní.

Všechny tři hypotézy byly potvrzeny a to jak celkově, tak také v jednotlivých ročnících základní školy, kterým byl dotazník poskytnut k vyplnění. První hypotéza se potvrdila, většina dotázaných respondentů uvedla, že si písně, které nacvičí v hodině hudební výchovy, ve svém volném čase zpívají. Druhá hypotéza byla také jednoznačně potvrzena. Ve všech třídách žáci potvrdili, že zpívají písně s anglickými texty. Na poslední hypotézu nám zodpověděla otázka číslo 7, která rovněž hypotézu potvrdila. Žáci by uvítali více ukázek písní v hodinách hudební výchovy. Jelikož se jednalo o uzavřenou otázku, nemáme specifikováno, o jaké konkrétní ukázky písní by byl zájem. Tato otázka může být položena během dalších výzkumů zabývajících se touto tematikou.

ZÁVĚR

V teoretické části popisují lidovou a umělou píseň z hlediska vymezení pojmu. Dále je zmíněna definice lidové a umělé písně, jejich specifické rysy a funkce. V další kapitole jsou rozebrány druhy a možnosti hudebních doprovodů a možné využití hudebních, rytmických nástrojů u vybraných lidových písní, které jsou uvedeny v příloze, jako příklad možného doprovodu, který lze takto praktikovat se žáky v hodině hudební výchovy. Další kapitola, kterou se práce zabývá je hudební výchova jako předmět na ZŠ, kde jsou zmíněny očekávané kompetence a výstupy předmětu hudební výchovy. Další kapitolou této práce je učebnice a její význam v hodinách hudební výchovy, kde je popsána funkce a její využití v hodině hudební výchovy. Dále následuje kapitola charakteristika učebnic hudební výchova edice SPN – Pedagogické nakladatelství a. s., se dvěma podkapitolami, a to charakteristika učebnic hudební výchova edice SPN – Pedagogické nakladatelství a. s. z hlediska obsažených písní a srovnání učebnic hudební výchovy edice SPN a nakladatelství FORTUNA.

V praktické části zkoumám, jaké jsou oblíbené lidové a umělé písně žáků a naopak, jaké jsou neoblíbené. Dále jaké písně nejraději zpívají při hodinách hudební výchovy a zda jsou písně, které se naučili v hodinách hudební výchovy a zpívají si je i ve svém volném čase. Zda zpívají žáci v hodinách hudební výchovy písně v anglickém jazyce a zda jim anglické texty vadí. Poslední otázka byla směřována na hudební ukázky, zda by žáci chtěli během hodiny hudební výchovy poslouchat více hudebních ukázek.

V dotazníku je celkem 7 otázek. Jsou otevřené, polouzavřené a uzavřené. Dotazník vyplnilo 97 respondentů. Jsou to žáci základní školy šesté až deváté třídy. Jedná se o výzkum kvantitativní. K tomu jsem stanovila 3 hypotézy. Hypotézy byly na základě vyhodnocených dat výzkumu všechny potvrzeny, příslušná data lze dohledat v jednotlivých grafech, které z dotazníku vychází.

Dle mého názoru, jsou hodiny hudební výchovy v pozadí za povinnými předměty a děti k nim tak bohužel občas přistupují a považují čas strávený během výuky za odpočinkový, kdy nemusí příliš namáhat své hlavy a trápit je různými vzorečky z matematiky či pravidly pravopisu. Je to škoda, jelikož i hudební výchova může svým žákům přinést mnoho nového a

zajímavého a leckoho nalákat na budoucí stádium hudební výchovy či alespoň nalákat na hru na hudební nástroj či zpěv v nějakém pěveckém sboru. Doufám, že trend klesající hodinové dotace na základních a středních školách nebude pokračovat, jelikož by bylo škoda, aby dnešní a budoucí děti nebyly seznámeny s historií hudby a především s lidovými a umělými písněmi, se kterými leckdy přijdou do styku právě poprvé až ve škole.

Psaní mé bakalářské práce pro mě bylo velkým přínosem a získáním nových poznatků. Zpracování mé práce tedy pro mě bylo přínosné a doufám, že nabyté poznatky zúročím ve své budoucí učitelské práci.

RESUME

In the theoretical part I describe the folk and artificial song in terms of the definition of the term. Furthermore, it is mentioned the definition of folk and artificial songs, their specific features and functions. In the next chapter are out of print modes and options of musical accompaniments and the possible use of music, rhythmic instruments for selected folk songs, which are listed in the annex as an example of a possible escort, which can be a great way to practice with the pupils in class music education. The next chapter, which is work in music education as a subject on PRIMARY schools, where are mentioned the expected competencies and outcomes of the subject music education. The next chapter of this work is a textbook and its importance in music lessons, where the described function and its use in the lesson of music education. This is followed by a chapter of the characteristic of the textbooks of musical education edition SPN – Pedagogical publishing house and. p. s., with two podkapitolami, and characteristics of the textbooks of musical education edition SPN – Pedagogical publishing house and. p. s. in terms of the included songs and a comparison of textbooks of music education edition of SPN and the publishing house FORTUNA.

In the practical part I study, what are the favorite folk and artificial songs pupils and vice versa, what are the dislikes. Further, what songs prefer to sing in music lessons and whether they are songs that they have learned in music lessons and they sing them even in their free time. Whether singing pupils in music lessons songs in the English language and whether their English texts bothers you. The last question was directed to the music samples, whether students like to during the hour a musical education to listen to the vice music samples.

In the questionnaire there is a total of 7 questions. They are open, semi-closed and closed. Questionnaire was completed by 97 of the respondents. They are pupils of primary school of the sixth to the ninth grade. This is the research quantitative. To do this I set the 3 hypotheses. Hypotheses were based on evaluated data research all confirmed, relevant data can be traced in different the graphs, which of the questionnaire is based.

In my opinion, there are hours of musical education in the background for the compulsory subjects and the children to them so unfortunately sometimes approach and consider the time

spent during the lesson for the rest, when they don't have to strain your head and torment them in various formulas of mathematics or rules of spelling. It's a shame, since even music can my students bring many new and interesting and many lure at a future stage of music education or at least lure them to play a musical instrument or singing in a choir. I hope that the trend of decreasing hourly subsidies for primary and secondary schools will continue, since it would be a shame to today's and future children were not familiar with the history of music and especially with the folk and artificial songs, which sometimes come into contact for the first time at school. Writing my bachelor thesis for me, was a great asset and acquiring new knowledge. The processing of my work so for me it was beneficial and I hope that the acquired knowledge I cash in my future teaching job.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BEZDĚK, Jiří. *Úvod do harmonizace české lidové písně a do její jednoduché stylizace pro klavír a akordeon: Určeno stud. 2. - 5. roč. učitelství pro 2. stupeň a střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, 105 s. ISBN 80-704-3108-3.

CHARALAMBIDIS, A. *Hudební výchova pro 6. ročník základní škol*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5052-8.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Jiří PILKA a Zbyněk CÍSAŘ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5012-9.

CHARALAMBIDIS, Alexandros, Zbyněk CÍSAŘ a Lukáš HURNÍK. *Hudební výchova 1 pro gymnázia*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-7235-211-3.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5048-x.

CHARALAMBIDIS, Alexandros. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-723-5041-2.

JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12.

MAJEROVÁ, Marie. *Lidová písňová tradice ve Valašské Bystřici*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická.

MIHULE, Jaroslav. *Hudební výchova 6 pro 6. ročník základní školy: [učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola]*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-390-6.

MIHULE, Jaroslav, Miroslav STŘELÁK a Pavel JURKOVIČ. *Hudební výchova 7 pro sedmý ročník základní školy*. 3., upr. vyd., 1. vyd. ve Fortuně. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-305-1.

MIHULE, Jaroslav, Petr MAŠLÁŇ a Ivan POLEDŇÁK. *Hudební výchova pro 8. ročník základní (občanské) školy*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-172-5.

MIHULE, Jaroslav, František MOURYC a Petr MAŠLÁŇ. *Hudební výchova pro 9. ročník základní školy a pro víceletá gymnázia*. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-500-3.

Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM. Praha: AION CS, 1997.

PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole*. Praha: Muzikservis, c1998. ISBN 80-86233-00-6.

SOVOVÁ, E. *Moderní populární hudba v učebnicích hudební výchovy na ZŠ*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Hudební výchova: pro 6.-7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2013-. ISBN 978-807-2389-018.

ŠEDIVÝ, Jakub a Lucie ROHLÍKOVÁ. *Zpěvník s instrumentálními doprovody v elektronické podobě: pro 6. -7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Plzeň: Fraus, 2014.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Elektronické zdroje

SPN. Profil firmy. *SPN – pedagogické nakladatelství, a. s.* Dostupné z: <http://spn.cz/nakladatelstvi/>

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-program-pro-zakladni-vzdelavani>

SEZNAM ZKRATEK

Hv – Hudební výchova

Zš – Základní škola

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň?	21
Graf č.2: Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?	22
Graf č. 3: Jaká píseň ti v učebnici hudební výchovy vadí?	23
Graf č. 4: Zpíváte v hodinách hudební výchovy písně v anglickém jazyce?	24
Graf č. 5: Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?	25
Graf č. 6: Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?	26
Graf č. 7: Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?	27

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Notová ukázka Prší, prší, jen se leje

Příloha č. 2 – Notová ukázka Šel tudy, měl dudy

Příloha č. 3 – Notová ukázka Na tý louce zelený

Příloha č. 4 – Notová ukázka Hej, slniečko horúce

Příloha č. 5 – Notová ukázka U Těšina bubny bijom

Příloha č. 6 – Notová ukázka Už ty pilky dořezaly

Příloha č. 7 – Dotazník

Prší, prší, jen se leje

Tamb. Pr - ší, pr - ší... Pr-ší, pr-ší, jen se le-je,
Hlk. - - - - - Ne-ku-kej, ne-ku-kej.
Trgl. - - - - - Déšť, déšť...

kam ko-ní-čky po-je-de-me. Po-je-de-me na lu-ka, až ku-kač-ka za-ku-ká.

Šel tudy, měl dudy

Zpěv Šel tu-dy, měl du-dy a-ni ne-za-pí-skal,
Zv.
Met.

bo-dež mu ty du-dy ra-rá-šek roz-tří-skal.

v C dur *atd.* *v F dur* *atd.*

Na tý louce zelený

Tanečně jako polka

1. a 2. hlas

Na tý lou - ce ze - le - ný

3. hlas

Tymp.

Tamb.

pa - sou se tam je - le - ni, pa - se je - tam

my - sli - ve - ček v ka - mi - zol - ce ze - le - ný.

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of three systems of music. The first system includes a vocal line for the first and second voices (1. a 2. hlas) and a piano accompaniment with treble and bass staves. The piano accompaniment includes a tambourine part (Tamb.) indicated by a square symbol. The lyrics are: 'Na tý lou - ce ze - le - ný'. The second system continues the vocal line and piano accompaniment with the lyrics: 'pa - sou se tam je - le - ni, pa - se je - tam'. The third system concludes the piece with the lyrics: 'my - sli - ve - ček v ka - mi - zol - ce ze - le - ný.' The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, characteristic of a polka.

Hej, slniečko horúce

Rubato *Upravil: A. Moyzes*

sfz Hej *mf* sl - nie - čko ho - rú ce _____ ,
 Hej, ho _____ rú ce _____ ,

ne - paľ že ma ne _____ paľ _____ , nech mi ne - u -
 hej _____ , ne _____ paľ _____ , ne _____

ho - ri, nech mi ne - u - ho - ri, hej,
 u _____ ho _____ ri, hej,

tá mo - ja bie - lá _____ tvár _____ .
 bie _____ lá _____ tvár _____ .

U Těšina bubny bijom

Rázně *upravili: P. Eben, P. Jurkovič*

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It includes two vocal parts (Zpév) and two percussion parts (Tymp. and Cín.). The lyrics are: U Tě - ši - na bub - ny bi - jom, u Tě - ši - na bub - ny bi - jom, vo - jač - ko - ve ma - ši - ru - jom, ši - na bub - ny bi - jom, vo - jač - ko - ve ma - ši - ru - jom, vo - jač - ko - ve ma - ši - ru - jom. jom, vo - jač - ko - ve ma - ši - ru - jom.

Nermut'ě se juž o brata,
on přijede za tři leta.

Juž tři leta pomijajom,
sestry brata vyhledajom.

A on leži v širem polu,
hlavičku ma na kameňu.

A kuniček vedle něho,
hrabc nohou, lituje ho.

Už ty pilky dořezaly

Vesele

klav.doprovod: Klement Slavický

Zpěv

Klavír *mf*

Už ty pil - ky do - ře - za - ly, už ty mlyn - ky do - mle - ly,

už sed - la - ci vy - mla - ti - li, ma - ju pra - zdne sto - do - ly.

DOTAZNÍK

Milý žáci, tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je součástí mé bakalářské práce s názvem Lidová a umělá píseň v učebnicích hudební výchovy na ZŠ. Dotazník je anonymní, takže můžete vyjádřit svůj názor bez obav z posuzování odpovědí. Žádám vás pouze o pravdivé odpovědi, jelikož v dotazníku není žádná odpověď špatně. Velice Vám děkuji za vyplnění.

Škola:.....

Třída:.....

Pohlaví: dívka   chlapec

1.   Jaká je tvá nejoblíbenější lidová a umělá píseň a proč?

.....
.....

2.   Jakou píseň zpíváš nejraději v hodině hudební výchovy?

.....
.....

3.   Jaká píseň se ti v učebnicích hudební výchovy nelíbí a proč?

.....
.....

4.   Zpíváte v hodinách hudební výchovy písně v anglickém jazyce?

ano

ne

5.   Vadí ti, že jsou texty v anglickém jazyce?

ano

ne

6. Zpíváš si písně, které se naučíte v hodině hudební výchovy i ve svém volném čase?

ano

ne

7. Chtěli byste poslouchat při hodině hudební výchovy více hudebních ukázek?

ano

ne